

Zaterdag 12 december 1914 – ochtendeditie

De vluchtelingen in Brabant en Zeeland.

Vlissingen, Vrijdag.

De minister van binnenlandse zaken heeft zich op het einde der vorige maand gewend tot het bestuur van de Nederlandse journalistenkring, met de mededeling, dat de regering er prijs op zou stellen, wanneer de pers zich door eigen aanschouwing een onafhankelijk oordeel wilde vormen omtrent de toestand van de Belgische vluchtelingen in de provincies Noord-Brabant en Zeeland. Als gevolg van dit overleg werden vertegenwoordigers van twaalf dagbladen van verschillende richting uitgenodigd tot een vierdaagse tocht, waarvoor de regeringscommissaris jhr. Ruys de Beerenbrouck, te Roosendaal, het programma uitwerkte. De regering zou zorgen voor automobielen, voor zover die nodig waren, en voorts voor gelegenheid tot logies. Het zou dus een volkomen vrij onderzoek zijn; wat de beweging betreft, alleen vergemakkelijkt vanwege de regering. En het is misschien wel goed er bij te zeggen, dat de kosten komen voor rekening van de deelnemers, om ieder begrip van een mogelijke beperking van de vrije meningsuiting door zekere verplichtingen te voorkomen.

Thans, nu wij staan aan het begin van de derde dag, dient er bij erkend te worden, dat dan ook alles is voorkomen, om ook maar enige invloed te oefenen op ons oordeel. Op waarlijk liberale wijze heeft men ons overal vrij laten rondgaan, zonder enig officieel geleide. En zij, die ons ter plaatse welwillend de weg wezen, die wij wensten te gaan, en die zich beschikbaar stelden om op al onze vragen te antwoorden, hebben ons zonder aarzelen vooral ook gewezen op de misstanden, en ons niets onthouden van wat er in de

toestanden dringend om verbetering vraagt, wat vaak nog droevig slecht en voor de arme vluchtelingen waarlijk onhoudbaar is.

Zo is dan onze gemeenschappelijke excursie verleden woensdag in de morgen op het raadhuis van Roosendaal ingeleid door een bespreking met jhr. Ruys de Beerenbrouck. Deze wees ons daarbij op de eigenaardige moeilijkheden, ontstaan door een zekere strijd van belangen tussen de militaire en de burgerautoriteit. De eerste achtte het niet overeenkomstig de eisen van onze weerkracht, ter handhaving van de neutraliteit, dat zovele tienduizenden vluchtelingen zich voor lange tijd bleven ophouden aan onze grenzen, en wilde hen dus of terugsturen naar België, of over de rivieren heen leiden naar de vier noordelijke provincies. De burgeroverheid had zich tot taak gesteld, om voor de vluchtelingen te zorgen, en dezen bleken om allerlei redenen niet tot vertrekken bereid. De ontelbare veelheid der drommen, die als zovele vloedgolven vooral het zuidelijk deel van ons land hebben overstroomd, sedert de zekerheid, dat Antwerpen zou worden gebombardeerd, had de regering, wat wij allen uit eigen ervaring wisten, verrast en overrompeld. En wij voeger er aan toe, dat het alleen aan de waarlijk ontroerend spontane uiting van gastvrijheid van het gehele Nederlandse volk te danken is, dat, bij het onnoemelijke leed, de gevolgen van honger en ontbering onder de refugiés in de eerste weken niet tot een debacle hebben geleid, waarvan de gruwzaamheid onuitwisbaar zou zijn geweest uit de geschiedenis van deze wrede oorlog. De burgers van steden en dorpen hebben hun huizen, hun grote gebouwen met een eenvoudig gebaar van innige deernis wijd open gezet voor de verdrevenen, zij hebben hen gevoed, gekleed en als eigen verwanten behandeld, zonder enige verder overweging.

Maar dit alles is nu reeds twee maanden geleden. En het is niet te verwonderen, dat de zelfverzaking, dat de prachtige opofferingen,

dat de stromen geld en de liefderijke zorgen niet bestand zijn tegen de lange, de nog onafzienbaar lange duur van de verbanning van de honderdduizenden Belgen uit hun eigen zo zwaar beproefde, arme land. Dergelijke uitingen van altruïsme zijn aangrijpend schoon in hun karakter van spontaneïteit. En al kan men nu hier en daar ook wel gewagen van een niet zeer sympathieke verslapping in toewijding, waar de omstandigheden nog best een voortzetting van de verzorging mogelijk maken, daar staat als regel tegenover, dat de praktijk van het leven, dat de eisen van zelfbehoud het nu eenmaal onmogelijk maken voor de burgerij van zo menige kleinere stad, vooral van zo menig dorp, waarvan de bevolking in sommige gevallen verdubbeld, ja verdrie- en verviervoudigd is, voor al die gezinnen met een beperkte draagkracht, die vluchtelingen in de eigen familie hebben opgenomen, om deze toestand te bestendigen, de ganse winter nog, ja, wie weet voor hoe lang?

En waar dus het particulier initiatief in overwegende meerderheid aan het einde is gekomen van zijn middelen van gastvrijheid, daar komt aan de staat de volle zwaarte der morele verplichting, om te zorgen voor hen, die door granaten en vlammen, die door het oorlogsgeweld gedreven zijn naar de veiligheid binnen zijn grenzen.

De vraag zou kunnen worden gesteld, of de regering zich niet met wat groter voortvarendheid had kunnen voorbereiden op het overnemen van deze taak. Wij leven nu juist twee maanden na die rampzalige uittocht uit Antwerpen. En een indruk, die zich na twee dagen rondkijken in Roosendaal, Bergen op Zoom, Vlissingen en Zeeuws-Vlaanderen in ons gezet heeft, is deze: dat er thans nog heel wat in wording is, om aan het leed van waarlijk onmenselijke verblijven een einde te maken, dus dat dit leed op verscheidene plaatsen nog voortduurt, al wordt er dan ook gebouwd, al wordt er dan ook verhuisd en geconcentreerd, om die duizenden in betere omgeving te brengen. En er zal nog heel, heel veel van

overheidswege moeten geschieden, voordat het in het algemeen draaglijk, laat staan bevredigend kan worden genoemd. Had de lange reeks van sombere, van ellendige dagen voor zovele armzalige gezinnen, voor de vrouwen vooral en de drommen van onnozele kinderen, niet ingekort kunnen worden? Had de regering niet eerder kunnen ingrijpen? En hapert het vooral niet aan organiserend talent?

Doch deze vragen stellende, erkennen wij de waarlijk reusachtige moeilijkheden, om in ons gemobiliseerde land, dat reeds zoveel van het overheidsbeleid eist, deze overweldigende noodstand harmonisch en met voorkoming van zoveel mogelijk hardheid, te regelen. Want niet alleen door het aantal mensen, doch vooral ook door de haast eindeloos verscheiden belangen en behoeften, die hier gelden, is het treffen van algemene, van uniforme maatregelen zo uiterst delicaat. Het vluchtelingenvraagstuk bestaat in de praktijk uit een reeks van puzzels, die wij op onze tocht de gelegenheid hadden telkens, en telkens weer, door gesprekken met plaatselijke besturen en met de uitgewekenen zelf te leren kennen in een waarlijk uiterst vermoeiende veelheid van verwarringen.

En dat de regering, onder conditie van de uiterste zuinigheid, reeds lang de nodige kredieten voor de verzorging van de noodlijdende vluchtelingen heeft toegestaan, moet worden erkend als een eerste maatregel van waarlijk zegenrijke gevolgen. Hierdoor is er en wordt er nergens in ons land onder de refugiés honger geleden. Wat voorzeker een feit is van belang. Maar wat er dan wel wordt geleden, dit hopen wij in een uitvoeriger overzicht van onze waarnemingen en ondervindingen aan te geven, overtuigd, dat het de bedoeling is geweest van de regering, om door het aangeven ook van de bezwaren in de pers, het spoedige opheffen daarvan zoveel mogelijk te bevorderen.

Nog een enkele opmerking in het algemeen. Aan staatszorg is nu eenmaal in onze samenleving onvermijdelijk het begrip ambtelijk, officieel, verbonden, dat de warmte van de persoonlijke toewijding, dat individualiseren uitsluit. Het maakt algemene maatregelen, beter gezegd scheren over één kam, noodzakelijk. En al wat generaliseert, past voor de enkeling vaak slecht of niet, geeft aanleiding tot hardheid, tot leed en ontevredenheid. Vooral wanneer het betreft, zoals hier, de meest intieme, meest directe behoeften en levensomstandigheden van uit eigen omgeving verdreven vreemdelingen. Dat hierdoor per slot maar weinigen waarlijk bevredigd worden, is het noodlottig gevolg van een harde noodzakelijkheid. De staat, de regering, kan onmogelijk eenieder tijdig terugbrengen in een soortgelijke omgeving, in een sfeer, in de gewoonten, waaraan het leven thuis hem heeft gewend. En hier ligt als vanzelf de oorzaak voor eindeloze klachten. Waarbij de vloek van de gedwongen werkloosheid, het gebrek aan afleiding, het gedwongen samenleven van zovele heterogene bestanddelen, de ontberingen, de harde uitzonderingstoestand, uur aan uur van talloze dagen en nachten, des te pijnlijker aan de mensen doen gevoelen.

Doch na het volbrengen van onze ommegang zal er aanleiding te over wezen, om deze voorlopige opmerkingen en gedachten nader toe te lichten en te preciseren.

Tenslotte mag ik u niet verhehlen, dat wij die eerste avond elkanders uiterste overredingskracht nodig hadden, om nog terug te komen op het reeds met meerderheid genomen besluit, om onze studiereis op te geven en naar huis te gaan. Het gebrek aan respect van de regering voor de Nederlandse pers, op wiens onderzoek zij had gezegd prijs te stellen, had ons op het einde van die dag zo herhaaldelijk onaangenaam getroffen, dat wij meenden, nu toch aan het aanzien

van onze bladen verplicht te zijn, ons voor verdere verrassingen daarvan te vrijwaren door ... de aftocht te blazen.

Reeds aanstonds had jhr. Ruys ons te Roosendaal het telegram voorgelezen, dat de militaire autoriteit de ons de vanwege de minister van binnenlandse zaken beloofde auto's niet afstond. Waar de regering de zorgen hiervoor en voor logies op zich had genomen, hadden wij hierop natuurlijk vertrouwd. En nu werden ons zonder enige verdere vorm, op het laatste moment, de noodzakelijke middelen om onze taak te vervullen, onthouden. Nadat onze ontstemming hierover duidelijk was gebleken, telefoneerde de regeringscommissaris nog eens met binnenlandse zaken, met het gevolg, dat dan nog maar gezien moest worden, particuliere auto's voor onze tocht door Zeeuws-Vlaanderen te krijgen. En per slot hebben de burgemeesters van Breskens en van Groede kans gezien, het verzuim van de regering nog te herstellen. Doch toen nu, na de vermoeyenissen van de eerste dag bleek, dat er eerst na onze komst in Vlissingen zes kamers voor twaalf journalisten, waaronder één dame was, waren besproken in het onbegrijpelijk ontredderde Badhotel, waar we door een raam moesten binnenklimmen, was de maat toch wel vol. En slechts de overtuiging, dat wij een zo belangrijk vraagstuk als dat van de vluchtelingenverzorging mogelijk wat nader tot een oplossing konden helpen brengen, was in staat, ons te bewegen toch door te gaan. Maar ook in het vervolg bleek herhaaldelijk een waarlijk onvriendelijk gebrek aan zorgen, ter vergemakkelijking van de zeer vermoeiende taak, tot welker vervulling de regering ons had uitgenodigd. Geen enkele verslaggever zou, als hij zelf deze studiereis had voorbereid, zich het werk hebben verzwaaard door zo eindeloze vermoeyenissen, als waaraan onze hoge gastvrouw ons nu overliet. Waarlijk, nergens ter wereld vindt men toch van overheidswege een dergelijke nalatigheid

tegenover de publieke opinie als soms hier te lande blijkt, waar men op haar belangeloosheid zo herhaaldelijk een beroep doet.

Geïnterneerden.

Drie Belgische militairen, onder wie een korporaal der genie, zijn te Budel over onze grens gekomen en ter internering naar Eindhoven gebracht.

Belgische geïnterneerden.

Het vluchtelingenkamp, dat bij Ede wordt opgericht, komt aan de Arnhemse Straatweg, ter hoogte van de Ginkel.

Ook te Dordrecht is men begonnen, onderwijs te geven aan de kinderen van de aldaar verblijvende Belgische uitgewekenen. In het arsenaal aan de Corn. De Wittstraat, waarin de Belgen ondergebracht zijn, is een gedeelte afgescheiden en met behulp van oude schoolbanken tot school ingericht. De gemeente heeft leermiddelen afgestaan. Ongeveer honderd kinderen worden daar nu dagelijks onderwezen door een Belgisch onderwijzer en zijn vrouw, die vroeger bij het onderwijs werkzaam is geweest.

Verkeer met België.

De stoomboot Administrateur De Badts is gisteren met 34 passagiers uit Antwerpen te Vlissingen aangekomen.

De gisteren van Antwerpen te Hansweert aangekomen Duitse zeeboot Delia, van de Neptunelijn, is aldaar aangehouden.

Van het westelijke gevechtsterrein.

Parijs, 11 december. Officiële kennisgeving van vanmiddag drie uur:

De vijand heeft gisteren grote bedrijvigheid ontwikkeld en heeft in de streek van Ieper verscheidene aanvallen op onze linies gedaan. Hij heeft een van onze loopgraven bereikt, maar wij blijven vorderingen maken in de richting der vijandelijke loopgraven.

Koning Albert van België.

De Belgische oorlogscorrespondent van de Tijd deelt de volgende bijzonderheden mee over de plechtigheid van de uitreiking van de Kousenbandorde aan koning Albert. De plechtigheid was vol eenvoud. Het was half een in de middag van 4 december. Kortbij konden het vijandelijk vuur beluisteren. Koning George was aangekomen in het gezelschap van de Prins van Wales. Het weer was druilerig en regenachtig, al bleef de regen uit. Het was koud en guur, maar niemand lette daar op. Koning George had een korte officiersjas aan en droeg een kaki helm met bonten kraag. De kroonprins en de officieren waren in gewoon kaki. In het gevolg van de koning werden opgemerkt verschillende stafofficieren en Indische prinses. Onder de Indiërs bevond zich ook de dappere kolonel Sir Pertrab Singh. Onder de stafofficieren zag men ook prins Alexander van Teek. Het 3^e Belgische regiment onder bevel van majoor Malins was in het vierkant op het oude marktplein voor het stadhuis opgesteld.

Koning Albert, in eenvoudig generaalsuniform, was zijn hoge gast tegemoet gereden en had hem aan de grens begroet. Van daar waren de beide vorsten per auto naar Veurne gereden, waar zij werden opgewacht door de Belgische minister van oorlog de Broqueville, die anders in Duinkerken toeft, maar nu overgekomen was.

Het publiek juichte, de muziek speelde het Engelse volkslied, de Brabançonne volgde. Dan had door koning Albert de voorstelling van de minister van oorlog de Broqueville en van de Belgische staf aan koning George plaats, waarna de troepen in ogeschouw werden

genomen. Trompetten schalden, trommen roffelden, voort marcheerden de manschappen met hun wapperende vaan langs de beide koningen. Zulke troepen moeten overwinnen, sprak Engeland's koning tot de koning van België. Deze glimlachte. Ja, hij was fier op zijn mannen.

Alsdan had de plechtige uitreiking van het ordelint van de Kousenband door koning George plaats.

Een correspondent van de Tijd geeft de volgende waarschuwing:

De vorige week is in Brugge een Frans burger gevangen genomen, die brieven bij zich had, op de oorlog betrekking hebbende. Het gemeentebestuur werd gedwongen zijn terechtstelling bij te wonen.

In verband hiermee waarschuw ik de Hollandse families ook, goed toe te zien aan wie ze brieven meegeven voor families in België. Als deze persoon onbetrouwbaar is, kunnen de Belgische families in de grootste moeilijkheden komen en ook in Sluis bv. loopt deze dagen een uitsluitend Duits sprekend Oostenrijker rond, die brieven komt opvragen, om in België te bezorgen. Tegen hem in het bijzonder waarschuw ik. Doch zelfs al is de overbrenger volkomen betrouwbaar, dan kan men er toch nog in moeilijkheden mee komen, daar aan de grenzen iedereen thans streng gefouilleerd wordt en de betrokken personen zich zelfs veelal ontkleden moeten. Aan de stuitende tonelen in Watervliet, waar vrouwen door een soldaat gefouilleerd werden, is nu een einde gemaakt, doordag de functie thans aan een Duitse vrouw is opgedragen.

Uit het zesde weekrapport van het Amerikaanse steuncomité voor België blijkt dat in de week eindigend op 4 december van Rotterdam naar België zijn gezonden 2203 ton tarwe (de ton van 2240 pond), 229 ton erwten en bonen, 2609 ton zout, 704 ton maïs, 64 ton en 41

colli's andere etenswaren, 291 pakken kleren en andere artikelen. Van 2 november tot 3 december zijn te Rotterdam 16 schepen met levensbehoeften voor de Belgen aangekomen ter gezamenlijke waarde van 332.403 pond. Er zijn bovendien nog 26 schepen bevracht, die in de loop van deze en de volgende maand te Rotterdam aankomen, welke voor 1.450.392 pond aan levensbehoeften meebrengen.

Leuven. (Ingezonden stuk).

Onder het hoofd "De nood in het Belgische land" komt in uw ochtendblad van woensdag 25 november een beschrijving voor over de ellende te Leuven, u bezorgd door een aangekomen inwoner van Leuven te Breda. Reeds vroeger werd door u een bericht, eveneens uit Breda, opgenomen van mevrouw Blanckenhage-de Villandrag, dat ook een verkeerde voorstelling gaf van de hier heersende toestanden.

Het is voornamelijk om twee redenen dat ik als Hollander te Leuven woonachtig en aldaar teruggekeerd sedert begin september, mij verplicht gevoel een waar beeld der bestaande toestanden aan uw blad te doen toekomen: 1°. Om de in Holland vertoevende familieleden van velen onzer burgers en geïnterneerde soldaten niet nodeloos te verontrusten; 2°. Om ons stadsbestuur niet bloot te stellen aan onverdiende kritiek.

Van de 8920 woningen te Leuven zijn er 1033 (helaas de beste) een prooi der vlammen geworden. Nadat de bevolking op bevel der Duitsers de stad had verlaten, keerde er spoedig een gedeelte terug en toen ik op 8 september eveneens terugkwam trof ik er niet meer dan 5000 inwoners van de 43.000. Dat cijfer bedraagt nu 39.000, doch hieronder zijn begrepen vele uitgewekenen van het platteland, naar hier gevlucht tijdens de gevechten.

Een groep burgers, verbonden aan de ambulance gevestigd in het "Institut Supérieur de Philosophie", alwaar Belgische en Duitse gewonden worden verpleegd, nam kort na de ramp het initiatief tot instelling van een voorlopig stadsbestuur. Aan het hoofd hiervan werd als waarnemend burgemeester gekozen de heer A. Nerinckx, professor in het internationaal recht aan de Hogeschool te Leuven.

Wat Leuven hem en zijn medewerkers is verschuldigd past mij niet thans in uw blad neer te schrijven; ik ben er van overtuigd, dat dit later door de bevoegde autoriteit en de Leuvense burgerij op ondubbelzinnige wijze zal worden getoond. Ook zal de geschiedenis der stad Leuven recht doen wedervaren aan het optreden van de Ober-Leutnant Teleman, verbonden aan de "Kommandantur Löwen", die met wijs beleid het voorlopige stadsbestuur der zo zwaar beproefde stad is tegemoet getreden.

Inmiddels zijn de wethouders en vele der raadsleden terug opgenomen in de raad der vroede vaderen en het is aan de eendrachtige samenwerking te danken, dat de toestand in Leuven meer dan draaglijk is te noemen ...

Natuurlijk zijn vele artikelen niet of slechts voor enkelen te krijgen, maar waar het in deze tijden hoofdzakelijk gaat om de volksvoeding dienen wij eerst deze zaken eens goed onder de ogen te zien. Reeds spoedig werd een speciaal bureau belast met de regeling van diverse aangelegenheden en aan haar initiatief danken wij een fabricage in eigen beheer voor ongeveer 500 kilo zout per dag. De verschillende bakkers staan onder haar toezicht en bereiden iedere dag 300 gram brood per hoofd der bevolking, hetgeen wordt verkocht aan 40 centiemen per kg. Een vernuftig bon- en kaartsysteem regelt de distributie.

Driemaal per week wordt markt gehouden en de aanvoer laat niet te wensen over. Ook hier bepaalt de overheid de prijzen en waren deze op 27 november als volgt aangeplakt:

Boter 3,10 F per kg, eieren, 4,68 F per 26 stuks, aardappelen 8 F per 100 kg, vlees: kalfs 2,20 F per kg, varkens 2 F per kg, rund 2,20 F per kg.

In de slagerswinkels, welke ook aan deze prijzen zijn onderworpen, ziet men nog steeds overvloedige voorraad.

Steenkolen worden geregeld aangevoerd, wel zijn ze in prijs gestegen wegens verhoogde transportkosten. Industriekolen: 30 F per ton, detailverkoop 34 F per ton.

Van gasontploffingen is hier niets bekend. De gasfabriek werkt regelmatig, is natuurlijk karig met openbare verlichting, maar hieraan is geen behoefte, immers na 8 uur Belgische tijd mag de bevolking niet meer op straat. Bij volslagen gebrek aan petroleum zijn de aanvragen voor gasaansluitingen talrijk; echter ontbreekt het dikwijls aan de benodigde materialen.

De waterleiding functioneert als gewoonlijk. Onbewoonde huizen zijn als voorzorgsmaatregel afgesloten en de bewoners van niet aangesloten percelen vinden aan de 43 stadspompen als gewoonlijk volop water. Voor de hygiëne bestaat dan ook niet het minste gevaar.

De elektrische centrale levert als voorheen.

Van een verhoogd ziekte- en sterftcijfer kan dan ook niet worden gesproken en zulks werd ter bevoegde plaatse pertinent weersproken.

In een zo goed geordende plaats van samenleving zal ik er dan maar het zwijgen toe doen wat betreft de volgende aangeroeerde punten: gebrek aan arbeidskrachten!, zie werkverschaffing, uitgestorven stad, 39.000 zielen op vroeger 43.000, talrijke soldaten, ten hoogste 1800 man, rekwisitie chef tramdienst???, uitgemergelde, verwaarloosde honden en katten! Brrr.

Er wordt onderwijs gegeven in het atheneum, 2 openbare en 2 bijzondere middelbare scholen, 7 openbare en 6 bijzondere lagere scholen! Zodat iedere onderwijzer, die niet op zijn post is zich moeilijk te verantwoorden zal hebben.

De kerkdiensten zijn alleen op 30 augustus, toen bijna iedereen de stad verlaten had, niet gehouden in de openbare kerken; nadien zijn ze ingericht al naar gelang de toeneming der bevolking. Geestelijken heb ik hier van meet af aan in hun priestergewaad op straat gezien.

Wel kan men tussen de puinhopen in Leuven houten keten vinden. Gelukkig tracht hierin de winkelstand terug zijn gestoord bedrijf te grondvesten; de mensen toeven hier echter slechts overdag, bewoond worden deze keten niet en dit behoeft ook niet daar velen elders een onderkomen hebben gevonden en bovendien de kloosters op ruime schaal een onbekrompen gastvrijheid verlenen aan hen die van have en goed zijn beroofd.

Ziehier geachte redactie doodnuchter geschetst de ware toestand in Leuven. Denk nu niet dat ondergetekende ongevoelig is voor de noden van de zo zwaar beproefde bevolking. Immers zeer velen, en hieronder vooral de gegoede burgerij, hebben de stad verlaten, gedeeltelijk moeten verlaten; de koopmansstand is zwaar getroffen en vele mensen, die gewend waren aan een flink bestaan moeten nu ploeteren om rond te komen. Het grootste gedeelte der arbeidersklasse is zonder werk; de gemeente heeft enige tijd

honderden werklieden werk verschaft en nog zijn er 1800 losse arbeiders in gemeentedienst¹; het is dus begrijpelijk, dat op uitgebreide schaal in deze noodtoestand wordt ingegrepen.

Het bureau voor de volksvoeding laat dagelijks voor 3600 huisgezinnen porties soep en brood verstrekken, terwijl op de lagere volksscholen de kinderen worden gevoed.

Dat het vele mensen hard moet vallen hiervan gebruik te maken is veeleer een gelukkig verschijnsel van hun liefde voor een onafhankelijk bestaan, maar vergeet toch niet, dat wij hier leven in het hartje van een zwaar geteisterd land.

Mat wat tot heden is bereikt, kan men toch waarlijk niet van ellende spreken, zoals in het aangehaalde artikel geschiedt.

“Wanneer Leuven tot dusverre ontbrak aan de opsomming der steden, waarheen de van Amerika aangevoerde levensmiddelen zijn gezonden”, dan sluit ik mij gaarne aan bij de laatste zinsnede van de overigens zeer vreemde schildering van onze noodtoestand. Voornamelijk meel zou aan de stad moeten worden gestuurd, en indien hieraan kon worden voldaan, dan ben ik er zeker van, dat dit een verlichting zou betekenen van de enorme last, welke op de schouders van ons stadsbestuur is geladen, doch waardoor het zich op voorbeeldige wijze heeft weten heen te slaan.

Leuven, 1 december 1914.

M. Rutgers.

---

¹Zaterdag jongstleden zijn 5 arbeiders bij het instorten van een muur onder de puinhopen bedolven en drie ervan gedood.

Het bestuur van het weldadigheidsbureau der stad Antwerpen heeft een proclamatie uitgevaardigd waarin het, de omstandigheden waaronder de beambten, bedienden en werklieden der stad gevlucht zijn in aanmerking nemende, bepaalt allen die voor 2 november zijn binnengekomen, te verontschuldigen en hen die na die datum zijn binnengekomen te horen in hun persoonlijke verdediging alvorens de reglementaire straf toe te passen.

Een Fransman, die van 27 november tot 5 december de krijgsbedrijven tussen de Belgische kust en de Oise had gevolgd, doet daarover in de buitenlandse pers uitvoerige mededelingen. Wij laten er hier het een en ander uit volgen:

De 1^e december bracht ons zwaar geschut schade toe aan vijf Duitse batterijen en deed verscheidene munitiewagens in de lucht vliegen. Diezelfde dag vernielden wij te Wydendrift een machinegeweerafdeling, terwijl op de 4^e ons zwaar geschut de zware artillerie der Duitsers tot zwijgen bracht. Vroeger, op 28 november, vernielde ons zwaar geschut in het Knokke-district de bruggen, die de vijand gebouwd had, en zijn voorraden. Hetzelfde vond plaats op 2 december te Bikschote. Nabij Lens hadden wij vijf dagen tevoren met goed gevolg Duitse colonnes, die voorraden kwamen brengen, gebombardeerd; en op de 5^e december beschoten wij de versterkingen van de vijand bij Roclincourt.

De aanvallen die door onze infanterie zijn afgeslagen, waren te talrijk om ze alle in het bijzonder te noemen; maar hier volgt een lijst van de voornaamste van die aanvallen, met plaats en datum:

Passendale op 27 november, Bikschote 30 november; Passendale 3 december; Wydendrift 5 december; Broodseinde (ten oosten van Ieper) 27 november.

Bij die laatste aanval betoonden de Duitsers grote moed, en enkelen hunner werden gedood op de borstwering zelf van onze verschansingen. Voor één enkele loopgraaf werden 150 lijken gevonden. En over de gehele breedte van onze noordelijke sector heeft de infanterie terrein gewonnen.

Verscheidene infanteriegevechten verdienen speciale vermelding. De actie, die ons in het bezit stelde van het Veerhuis was bij uitstek schitterend. Achtereenvolgens werden verscheidene Duitse loopgraven genomen. Het doel was de Duitsers, die zich aan de linkeroever van de IJzer over een breedte van meer dan 1 ½ km genesteld hadden, van daar te verdrijven.

De moeilijkheid bij de aanval was, dat het kanaal tussen moerassen door loopt, die niet konden worden gepasseerd. De enige toegang liep langs het water, en dat over een heel smalle strook. Bovendien domineerde de rechteroever, waar de vijand zijn stelling had en een machinegeweer opgesteld stond, de linkeroever. De aanval op het Veerhuis werd uitgevoerd door een afdeling uit de Afrikaanse bataljons. De onzen vochten onder een felle regen en tot de knieën in het water staand.

De Duitsers betoonden de grootste moed, en onze manschappen waren genoodzaakt een officier en 15 man te doden, die weigerden zich over te geven. In het Veerhuis zelf, dat tot een klein fort was gemaakt, lagen 53 doden, onder wie 2 officieren. Zij waren getroffen door granaten. Dicht daarbij lagen de overblijfselen van hun zoeklicht en van vernielde machinegeweren.

Zaterdag 12 december 1914 – avondeditie

Belgische spoorwegambtenaren.

Naar men ons mededeelt, heeft het Engelse spoorwegbestuur, de naar Nederland uitgeweken Belgische spoorwegmannen uitgenodigd, bij haar in dienst te treden. Dit verzoek wordt versterkt door de mededeling van de Belgische Staatsspoor, dat zij, die hieraan geen gevolg zullen geven, geen salaris meer zullen ontvangen. Het vertrek is bepaald op 22 dezer, hoewel thans reeds enige honderden naar Engeland zijn overgestoken.

Rotterdam - Belgische vluchtelingen.

Er zijn gisteren nog 33 Belgische vluchtelingen in het Uraniumhotel opgenomen, zodat er daar op het ogenblik ruim 560 verblijven.

Die er gisteren kwamen, waren voor het overgrote deel uitgewekenen, die op kosten van het Belgische steuncomité bij particulieren waren ingekwartierd, doch voor wie dit comité thans, bij gebrek aan middelen, niet langer kon zorgen.

De lokaliteiten, eerst door het Rode Kruis ingenomen, worden thans, gelijk we gisteren mededeelden, voor eetzaal voor de vluchtelingen gebruikt. Het Rode Kruis kan echter, zo nodig, ten allen tijde over deze zaal beschikken.

Amsterdam – Voor de Belgische slachtoffers.

Het Nederlandse comité tot steun van Belgische en andere slachtoffers heeft tot dusver in totaal ontvangen 434.600 gulden, 5608 frank, 138 mark.

Ofschoon het comité met erkentelijkheid mag wijzen op het eindcijfer met deze 18e verantwoording bereikt, acht het zich door de omstandigheden gedwongen reeds te voren de wellicht bij velen bestaande veronderstelling te niet te doen, als zou het thans volkomen in staat zijn de nood van alle hier te lande vertoevende

uitgewekenen te lenigen. De uitgaven houden, hoe zuinig het beheer ook is, geen gelijke tred met de inkomsten, vooral nu vele vluchtelingen, die aanvankelijk zelf in staat waren in hun onderhoud te voorzien, op de lange duur van de oorlog niet voorbereid waren en zich thans genoodzaakt zien zich tot het comité om steun te wenden.

Amsterdam - Belgische vluchtelingen.

Er zijn op het ogenblik hier ter stede nog ongeveer 500 Belgische vluchtelingen, waarvan ongeveer 150 bij particulieren zijn gehuisvest en de anderen zijn verdeeld over een vijftal doorgangshuizen, te weten het Centrale Doorgangshuis op de Singel, waar de verspreiding geschiedt van de nieuw aangekomenen; het zogenaamde huis Heldring, op de Herengracht, waar de ouden van dagen en de zwakken zijn ondergebracht, benevens degenen, van wie de familie in een der gasthuizen verpleegd wordt en de aanstaande moeders; doorgangshuizen aan het Oosterpark en in de Emmastraat, en een inrichting van het Leger des Heils. Druppelsgewijze komen nog steeds nieuwe vluchtelingen uit België.

De Duitsers in Frankrijk en België.

Parijs, 11 december. Officieel bericht van 11 uur 's avonds:

In de omstreken van Ieper is een zeer hevige aanval van de Duitsers afgeslagen. In dezelfde steek is een van onze loopgraven, dezelfde die in het officiële bericht van hedenmiddag als door de vijand bereikt is opgegeven, door ons heroverd.

Berlijn, 12 december. Ambtelijk wordt hedenochtend uit het grote hoofdkwartier gemeld:

In Vlaanderen vielen gisteren de Fransen aan in de richting ten oosten van Langemark. Zij werden afgeslagen en verloren ongeveer 200 doden en 340 gevangenen. Onze artillerie beschoot daarna Leper, om de troepenbewegingen van de vijand te storen.

Londen, 12 december. Aan de Times werd eergisteren uit Noord-Frankrijk het volgende geseind:

Op enkele punten en in het bijzonder ten zuiden van Leper, waar zij vruchteloze tegenaanvallen ondernamen, zijn de Duitsers gedwongen geworden een verdedigende houding aan te nemen.

In de strijd van de laatste week heeft de artillerie een ruimer aandeel genomen. Van Leper tot Rijsel en van Rijsel tot Atrecht werd hevig met geschut geschoten. De vijand heeft in dit opzicht het voordeel niet langer aan zijn kant. De Engelse houwitsers, die nu op het gevechtsterrein zijn, hebben grotere schootsverte dan de zware kanonnen in het veld. Het geschut der bondgenoten vecht nu onder gelijke voorwaarden, zo het niet talrijker is. De Engelse houwitsers en Franse 22 mm kanonnen hebben de Duitse batterijen reeds uit verscheidene belangrijke stellingen gedreven.

Onze infanterie is vooruit gerukt en handhaaft en versterkt zich op het terrein, dat zij heeft gewonnen ten noordoosten van Leper. De Britse strijdkrachten hebben grote vorderingen gemaakt door de vijand terug te werpen naar Roeselare.

De oorlogstoestand.

In het westen blijft het bij het oude liedje.

De Duitsers melden dat zij in Vlaanderen vorderingen hebben gemaakt. Niet nader bepaalde vorderingen vindt men in de

mededelingen van de tegenstander gewoonlijk als “afgeslagen aanvallen” terug.

Zo melden ons ook ditmaal de Fransen, dat de Duitsers in leper tal van aanvallen hebben gedaan. Zij “bereikten” een loopgraaf, maar voor het overige (op andere punten veronderstellen wij) blijven zij vorderingen maken “in de richting” van de Duitse loopgraven.

Gisteravond om 11 uur heeft men te Parijs terug een officiële mededeling laten verschijnen, om te bevestigen, dat de aanval der Duitsers is afgeslagen en daar aan toe te voegen, dat die ene, door de Duitsers “bereikte” loopgraaf door de Fransen “heroverd” is.

Deze mededeling is kenschetsend voor de eufemistische wijze, waarop men zich officieel over de krijgsverrichtingen pleegt uit te drukken. Hier geldt bij uitstek, als twee hetzelfde doen, is dat nog niet hetzelfde. Als de vijand een loopgraaf verovert, heet dat “bereiken”, wat “ons” geenszins verhindert die loopgraaf niet “weer te bereiken”, maar te heroveren.

Van meer belang is dat genoemde officiële mededeling ook kenschetsend is voor de toestand. Het is nu al zover gekomen, dat twee officiële mededelingen achtereen zich voornamelijk bezig houden met de verovering en herovering van zegge één loopgraaf.

Zelfs de niet-officiële berichten, die het succes van de eigen partij gewoonlijk zo groot mogelijk pogen op te blazen, trachten ons niet dan gebeurtenissen van weinig belang te doen geloven.

Zo weidt een Reutertelegram uit.

Uit België.

De Duitsers in België verzamelen alles wat maar koper heet. Voor hulzen van kogels werd de mensen 10 centimes per kilo beloofd, zodat de slagvelden nagezocht werden en er geen huls meer te vinden is. Alleen al in de buurt van Luik werden honderden kilo's aangebracht. Als betaling kregen de lui bons, dus eigenlijk niets. Nu wordt in de huizen in de dorpen alles gerekwireerd, wat er aan koper te vinden is, en zo verdwijnen alle ouderwetse voorwerpen, waaraan velen uit herinnering, maar ook door de waarde, die ze bezitten, gehecht zijn. Er moet in Duitsland dus wel gebrek aan koper zijn. (Of men wil daar een reservevoorraad aanleggen, tegen de tijd, dat er gebrek aan koper mocht komen; - Redactie)

Het Duitse gouvernement in België heeft toestemming gegeven om kolen naar Nederland uit te voeren van Cheratte en Wandre. Naar wij vernemen, zal de maatschappij tot exploitatie der staatsspoorwegen de wagons ervoor leveren.

Van Franse zijde.

Het Franse gezantschap te 's Gravenhage deelt het volgende mee over de krijgsverrichtingen, onder dagtekening van heden:

De vijand heeft gisteren enige bedrijvigheid betoond. In de streek van leper heeft bij verscheidene aanvallen tegen onze linies ondernomen. Drie dezer aanvallen werden volkomen afgeslagen.

Schending van het volkenrecht in België.

De Belgische commissie van onderzoek, onder voorzitterschap van de heer Cooremans, naar de schending van het volkenrecht, de wetten en gebruiken van de oorlog door de Duitsers in België, heeft, onder dagtekening van 10 november, uit Havre haar zesde verslag aan Carton de Wiart, de Belgische minister van justitie, uitgebracht.

Het stuk geeft voornamelijk openbaarheid aan enige proclamaties, uitgegaan van de bevelhebber van het invallende Duitse leger om te doen uitkomen dat overal waar het Duitse leger tegenstand ontmoette, moorden, brandstichting, roof en verwoestingen zijn begaan. “Waar”, luidt het letterlijk, “een Duits korps, waar patrouilles aan de ingang van een dorp ontvangen werden met geweschoten door soldaten, behorend tot geregelde troepen, die zich vervolgens moesten terugtrekken, wordt de bevolking daarvoor verantwoordelijk gesteld. De burgers worden beschuldigd geschoten te hebben, en zonder enig onderzoek wordt de plaats overgeleverd aan roof en brand en wordt een gedeelte van haar inwoners uitgemoord.”

De commissie schrijft verder, dat de feiten welke zij sedert haar 3^e rapport van 10 september jl. heeft vastgelegd, haar beweringen slechts bevestigden.

“Het schandelijk bedrijf, in alle delen van het grondgebied begaan, draagt een zodanig algemeen karakter, dat de aansprakelijkheid daarvoor op het gehele Duitse leger kan gelegd worden. Het geeft slechts toepassing aan een vooraf beraamd stelsel, uitvoering aan voorschriften, die van de vijandelijke troepen, in België opgetreden, een horde barbaren en een bende brandstichters maakten.

De commissie deelt tenslotte mee, dat zeer spoedig nieuwe rapporten aan de minister zullen worden ingezonden, verslagen, welke hem zullen in staat stellen zich rekenschap te geven van de ernst der daden, door de invalstroepen in andere delen van het land bedreven, inzonderheid in de provincies Luik, Namen, Henegouwen en Vlaanderen.

Het rapport draagt de ondertekening van de voorzitter Cooreman, de ondervoorzitter graaf Goblet d'Alviella, de secretarissen Ch. Ernst de Bunswyck en Orts.

Uitvoer naar België.

Een hele lijst van rechtszaken werd donderdag voor de rechtbank te 's Hertogenbosch behandeld, waarin was ten laste gelegd poging tot uitvoer van waren, waarvan de uitvoer verboden is.

De beklagden waren allen Belgen die, behalve één, allen voorzien van een pas over de grenzen waren gekomen om in de Hollandse grensplaatsen Luykgestel, Reusel, Bergeijk, Borkel en Schaft zich te voorzien van waren en deze mee te voeren voor eigen gebruik naar hun woonplaats in België. De een had kaas, de ander petroleum, een derde tarwemeel, enz. Sommigen werden door commiezen der rijksbelasting, anderen door landweersoldaten, die in deze tijd aan de grens tevens onbezoldigd veldwachter zijn, aangehouden op enige meters afstand van de grens en onderzocht. Zij verklaarden, dat de goederen, die zij bij zich droegen, door hen in Holland gekocht waren en dat ze deze naar België wilden meevoeren.

Van de beklagden was niemand verschenen.

De substituut-officier van justitie, mr. Sluis, achtte de feiten, die aan beklagden waren ten laste gelegd, niet strafbaar, omdat volgens hem het naar de grens toe gaan, al geschiedde dit met de bedoeling om uit te voeren, op zichzelf niet meer dan als een voorbereidingshandeling voor het misdrijf verboden uitvoer is te beschouwen en niet als zodanig begin van uitvoering van het misdrijf als voor strafbare poging is vereist. De dader had het nog volkomen in zijn macht elke stap te doen om alsnog niet uit te voeren.

De rechtbank zal aanstaande donderdag uitspraak doen.